

מסורת הש"ס

ארבעה ראשי שנים פרק ראשון ראש השנה יח.

עין משפט
נר מצוה

צ"א א מ"י פ"ב מהל'
משנה הלכה ו סמג
עין חו'
ק ב מ"י פ"ב מהל' קידוש
החמה ה' ט:

רבינו חננאל

ואסיקנה גזר דין דייחיד נמי
שאינו נקרא אע"פ שעשה
תשובה, תנאי היא, כלומר,
יש מי שאומר והוא ר'
מאיר, שהתשובה מבטלת
אלעזר חולק עליו, פיר'
גרודין (ס' טו) מושב השופט
בן שורש לשפוט, ר'
יצחק אביר לעולם יפה
צעה לאדם בין לפני גזר
דין בין לאחר גזר דין,
ואקשין גזר דין דעבור
מי מיקרע, והכתיב בכסי
מרעה לבן ירושלים למען
עונן לפני יאחזר גזר
דין, ופרקין כל בגור
דין שאין עמו שבועה
[כאן בגור דין שיש עמו
שבועה דאמי מניין לגזר
דין שיש עמו שבועה,
שאנו נקרא, שנאמר לכן
נשבעתי לבית עלי אם
יתכפר עון בית עובד
בבית עלי וכל מרבית
אביר, אמר רבה
בבית ובמנחה אינו מתכפר
אבל מתכפר בדיני תורה,
אביר אמר מתכפר נמי
בגמילות חסדים, רבה
בר נחמני ואביר תרווייהו
מרבית עלי קאחו, וכתבי
בבית עלי וכל מרבית
בית ימוחו אנשים, כלום
אינם מאריכים שנים יותר
מעשרים, רבה דעסק
בתורה חיה' מ' שנים, אביר
דעסק בתורה ובגמילות
חסדים חיה' שיתין שנים,
ונשפחה אחת היתה
מבית עלי שהיו מתיבין
בן שנה, והלכו ועסקו
בתורה וחיו כול', אמר
משפחה דרב מנין לגזר דין
של צבור שאע"פ שנחתם
מתקרב שנאמר אשר לו
אלהים קרובים אליו וגו',
איני, והכתיב קראתו
בחייתו קרוב, ופירי הא
דכתיב אשר לו אלקים
קרובים אליו בעצמו, והא
דכתיב קראתו בחייתו
קרוב ביחוד, ואימתי הוא
קרוב ליחוד, בעשרה ימים
שבין ראש השנה ליום
הכיפורים, והיו בעשרת
הימים ויוגף ה' את נבל.
אמר רב כנגד ר' לגימות
שנתן נבל לעבדי דוד,
ובראש שנה כל באי עולם
עוברין לפני כבני מרון,
שנאמר היוצר יחד לבם
המבין אל כל מעשיהם,
הכא תרגמו כבני אימרא
(כבני אימורא) פ' כבני
כבשי העובדים על ידי
מנהג, אמר ר' יוחנן וכולן
נסקרין בסקירה אחת, פיר'
מביט, כל באי עולם מביט
להם בהבטה אחת ומבין
לכל מעשיהם, אמר רב נחמן
בר יצחק תניא להא דר'
יוחנן דתני כל באי עולם
עוברין לפני כבני מרון,
שנאמר היוצר יחד לבם,
ופירוש היוצר רואה יחד
לבם של כל באי עולם,
מפני הצומות שיש בהן,

כאן קודם גזר דין, צפרק צתרא דנדה (דף ע: ושם) משני נמי
הכי והוא מלי לשנוי כדאמר לכו קצ"ה למלאכי השבת
צפ' מי שמנו (צרכות דף כ:) ולא אשא פנים לישראל אני אמרתי
ואכלת ושצעת וצרכת והס דקדקו עד חית עד כנייה ומיהו פנס
אמת שאף לישראל אינו נושא פנים

אלא קודם גזר דין: **כאן** לאחר גזר דין הכא
מרבית ע"י קאתו, רבא חזירו של
אביר לא היה כהן כדמוכח צפ'
הזכיר (חולין דף קלג), והכל רבא
חזירו של רב חסדא וכן משמע נמי
צפרק צתרא דמו"ק (דף כח, ושם)
לדמר כתיב חיי בני ומוזני כל צומתא
תלוא מילתא עליו"ל דלפ"ה אי לאו מולא
מילתא דהא רבא ורב חסדא תרווייהו
לדיקים גמורים הוו מר מללי ואמי
מיטרא ומר מללי ואמי מיטרא רבא
חיה ארבעין שנין ורב חסדא חיה
תשעין ט' שנין וא"ת מנא ליה דמשום
מולא היה דלמא משום דרבה אחא
מודעיה עליו"ל דלפ"ה אי לאו מולא
הוא מגין עליו זכות תורה וא"ת
דהכא משמע דרבה לא היה לו זכות
של גמילות חסדים והא אמרינן
צפ' חלק (פסחין דף נח:) אמר ליה
אביר לרבה מר הא תורה הא גמילות
חסדים וי"ל דמ"מ אביר עסק טפי
מייניה ט' **על** ניסן מפני הפסח,
אזל על סיון מפני עזרת לא צריך
דעומד הדבר תלוי כדאמר' לעיל
(דף ו:) דמי רב שמעיה עזרת
פעמים חמשה פעמים ששה פעמים
שצעה: **ועל** אלו מפני ר"ה,
מודיעיה מתי מתחיל אלול ועושין
ר"ה ציוס שלשים לאלול בגולה וגם
למחרתו כדמשמע צפ' דצילה (דף ה:)
וצפ' כלל מערצין (עירובין דף נט, ושם)
שהיו עושין שני ימים טובים של ר"ה
מספק דלמא עזרה לאלול מ"מ
אס לא ידעו מתי מתחיל אלול לא
ידעו יום שלשים:

הואיל

מתין בני י"ח שנה באו והודיעו את רבן יוחנן בן זכאי אמר להם שמא
ממשפחת עלי אתם דכתיב ביה וכול מרבית ביתך ימותו אנשים לכו
ועסקו בתורה וחיו הלכו ועסקו בתורה וחיו והיו קורין אותה משפחת
רבן יוחנן על שמו אמר רב שמואל בר אינאי משמיה דרב מנין לגזר
דין של צבור שאינו נחתם אינו נחתם והכתיב נחתם עונך לפני אלא
אע"ג שנחתם נקרא שנאמר כה' אלהינו בכל קראנו אליו והכתיב
דרשו ה' בהמצאו ה'תם ביחיד הכא בצבור ר"ה ליוה"כ ויהי כעשרת הימים
באבון ה' את נבל [י' ימים] מאי עבידתיהו אמר רב יהודה אמר רב כנגד
עשר לגימות שנתן נבל לעבדי דוד (אמר) רב נחמן אמר רבה בר
אבון אלו י' ימים שבין ר"ה ליוה"כ: בר"ה כל באי העולם עוברין לפניו
כבני מרון: מאי כבני מרון הכא תרגימו כבני אמרנא ריש לקיש אמר
כמעלות בית א"ר (אמר) רב יהודה אמר שמואל כחילות של בית דוד
אמר רבב"ה א"ר יוחנן וכולן נסקרין בסקירה אחת אמר ר"ל בר יצחק אף אנן
נמי תנינא היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם מאי קאמר אילימא ה"ק
דברניהו לכולי עלמא ומיחד לבייהו כהרדי והא קא חיוני דלאו הכי
הוא אלא לאו הכי קאמר היוצר רואה יחד לבם ומבין אל כל מעשיהם:
מתני' על ששה חדשים השלוחין יוצאין על ניסן מפני הפסח על
אב מפני התענית על אלול אדר מפני הפסח על אייר מפני פסח קטן: **גמ'** וליפקו נמי אתמוז וטבת
דאמר

לגרודם. בית וועד שדנים צו נפשות להריגה: **וידעם** שזה
נפשו על דבר אחד: זה ירד, מן המטה: זה ילול, מן הוועד:
הפלה שלימה. נמכוון: אביר ורבא מדנים עלי אלו כך שמעתי.
ובשחטת חולין פרק הזכיר (דף קלג).
ושמא אמו מבית עלי היתה, ויש
גורסין רבא ואביר ומפשי לה צרצה
צר נחמני: **ויחיד אימא**. מלי לו
דכתיב בהמלאו: **כנגד עשרה לגימות**.
עשרה עבדים שלה לו דוד כדמפרש
צקרא (ש"א כה) ונתן להם סעודה
אחת לפיכך נתנו לו עשרה ימים:
רב נחמן אמר אלו עשרה ימים כו'.
שהמנין לו הקצ"ה ששבו ולא שצ:
בר"ה כל באי עולם כו' כבני אמרנא.
ככשים שמונין אותן לעשרן ויואזין
זה אחר זה בפסח קטן שאין יכולין
ללכת כאחד: **כמעלות ציוס מרון**.
הדך קר ואלן שנים יכולין לילך
זה בזה זה שהמקם עמוק משני ידיו
הדך: ה"ר ורב יהודה אמר שמואל
כחילות של ציוס דוד והדר גרסינן
אמר רבא בר בר חנה כו' כחילות
של ציוס דוד, וכבני מרון כבני חילות
של מלך, מרון לשון מרות ואלוהים, וכן
היו מונין אותם יולאים זה אחר זה
צלחתם למלחמה: **וכוונ נסקרין**
וכו' ואע"פ שעוברין זה אחר זה:
אף אן נמי סניא. דכולן נסקרים
צקירה אחת מדנקיז תנא דידן
תלמודא למלחמה מהאי קרא היוצר
יחד לבם: **וגימיו מייחד יו הדדי**.
כלבו של זה כך לבו של זה: **הכי**
קאמר היוצר רואה יחד לבם.
ואקרא דלעיל מיינה קא מהדר השגח
אל כל יושבי הארץ היוצר אותם
השגח יחד את לבם: **מתני'** על
ששה חדשים שלשים יולאים. שקדשו
צ"ד הדס ע"פ עדים כשראו את
החדש ומודיעים השלוחין לגולה יוס
שקדשוהו אס ציוס שלשים וחדש
שעבר חסר או ציוס ל"א וחדש
שעבר מלא: **מפני הפסח**. והולכין
השלוחין עד הפסח חוץ מן השבתות:
ועל אב מפני הפענית. והולכין
כל שמונת הימים חוץ מן השבת:
על אלול מפני ר"ה. מודיעים מתי
מתחיל אלול ועושין ר"ה ציוס שלשים
לאלול בגולה דרזו שנים אין אלול
מערבז ואע"פ שספק הוא צידם שאל
יעברוהו צ"ד אי אפשר לכן לדעת
ועל כרחן הולכין אחר רוב שנים
ואס לא ידעו מתי מתחיל אלול לא
ידעו יוס שלשים שלו: **ועל פשרי**
מפני סקנה המועדות. לאחר
שקדשוהו צ"ד למשרי השלוחין ויואזין
ליוס הממחרת והולכין עד מקום
שיכולין להגיע עד ההג ומודיעים
אס עיברו צ"ד את אלול ואס לאו
כדי שלא יהא לצס נוקפן ציוה"כ
וסוכות: **פסח קטן**. פסח שני לטמא
ושהיה דרך רחוקה צראשון: **גמ'**
דאמר

כאן קודם גזר דין **כאן** לאחר גזר דין הכא
נמי ביחיד וגזר דין דייחיד תנאי היא
דתניא היה רבי מאיר אומר שנים שעלו
למטה וחוללין שוה וכן שנים שעלו לגרודם
לירדון ודינן שוה זה ירד וזה לא ירד זה ניצל
וזה לא ניצל מפני מה זה ירד וזה לא ירד
זה ניצל וזה לא ניצל זה התפלל ונענה וזה
התפלל ולא נענה מפני מה זה נענה וזה לא
נענה זה התפלל תפלה שלימה נענה וזה
לא התפלל תפלה שלימה לא נענה ר' אלעזר
אמר כאן קודם גזר דין כאן לאחר גזר דין
רבי יצחק אמר יפה צעקה לאדם בין
קודם גזר דין בין לאחר גזר דין וגזר דין
דעבור מי מיקרע והא כתוב אחד אומר
יכבסי מרעה לבך וכתבי כ"י אם תכבסי
לפני מאי לאו כאן קודם גזר דין כאן לאחר גזר
דין לא אידי ואידי לאחר גזר דין ולא קשיא
כאן בגזר דין שיש עמו שבועה כאן בגזר
דין שאין עמו שבועה כדבר שמואל בר אמי
דאמר רב שמואל בר אמי ואמרי לה אמר
רב שמואל בר נחמני אמר רב יונתן מנין
לגזר דין שיש עמו שבועה שאינו נקרא שנאמר
[ולכן] נשבעתי לבית עלי אם יתכפר
עון בית עלי בובח ובמנחה אמר רבא
בתורה אביר אמר בובח ומנחה אינו
מתכפר אבל מתכפר בתורה ובגמילות חסדים
ר"ה ואביר מרבית עלי קאתו רבא דעסק
בתורה חיה ארבעין שנין אביר דעסק בתורה
ובגמילות חסדים חיה שיתין שנין רבנן
משפחה אחת היתה בירושלים שהיו מתיה
מתין בני י"ח שנה באו והודיעו את רבן יוחנן בן זכאי אמר להם שמא
ממשפחת עלי אתם דכתיב ביה וכול מרבית ביתך ימותו אנשים לכו
ועסקו בתורה וחיו הלכו ועסקו בתורה וחיו והיו קורין אותה משפחת
רבן יוחנן על שמו אמר רב שמואל בר אינאי משמיה דרב מנין לגזר
דין של צבור שאינו נחתם אינו נחתם והכתיב נחתם עונך לפני אלא
אע"ג שנחתם נקרא שנאמר כה' אלהינו בכל קראנו אליו והכתיב
דרשו ה' בהמצאו ה'תם ביחיד הכא בצבור ר"ה ליוה"כ ויהי כעשרת הימים
באבון ה' את נבל [י' ימים] מאי עבידתיהו אמר רב יהודה אמר רב כנגד
עשר לגימות שנתן נבל לעבדי דוד (אמר) רב נחמן אמר רבה בר
אבון אלו י' ימים שבין ר"ה ליוה"כ: בר"ה כל באי העולם עוברין לפניו
כבני מרון: מאי כבני מרון הכא תרגימו כבני אמרנא ריש לקיש אמר
כמעלות בית א"ר (אמר) רב יהודה אמר שמואל כחילות של בית דוד
אמר רבב"ה א"ר יוחנן וכולן נסקרין בסקירה אחת אמר ר"ל בר יצחק אף אנן
נמי תנינא היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם מאי קאמר אילימא ה"ק
דברניהו לכולי עלמא ומיחד לבייהו כהרדי והא קא חיוני דלאו הכי
הוא אלא לאו הכי קאמר היוצר רואה יחד לבם ומבין אל כל מעשיהם:
מתני' על ששה חדשים השלוחין יוצאין על ניסן מפני הפסח על
אב מפני התענית על אלול אדר מפני הפסח על אייר מפני פסח קטן: **גמ'** וליפקו נמי אתמוז וטבת
דאמר

ומבין אל כל מעשיהם, ודן אותם כל אחד לפי מעשיו. **מתני'**. על ששה חדשים שלוחין יוצאין על ניסן מפני הפסח וטבת, ואקשין שלוחין נמי בתמוז ובטבת, מפני הצומות שיש בהן.

א) [לעיל טז, ג] ימות
קא, א) רבא צ"ל ביה
ע"י מוס' שבת כג: ד"ה
גורא וצדק ע: בתוס' ד"ה
טעם וכו' ויביתמם קא.
אחת על נסוק, ד) וגי
ע"י רבא, ט) [מרוק כח],
א) ויביתמם קא.
למא מלת רבן, ו) ויביתמם
מט: קא, ח) [ויביתמם מט:
קא, וע"ז, ט) [ויביתמם
למא], ו) וגי ע"י
חורין וכן צראש"ש וצדק
אלפס וע"י פסחין לל:
ועירובין כג: ט) ו"מ
מ"ו, ו) [נלקט כח:],
ח) [נלקט כח:],
מוס' יביתמם קא, ד"ה
רבא ומוס' צומות כח,
ד"ה רבא,

תורה אור השלם

1. בפס' מרעה לבך ויחשלה למען תשגי עד מתי תלין בקרבר מחשבות אונן: רימיהו ד יד
2. בי אם תכבסי בפתר ותחרי קר ברית נבתי עונך לפני נאם אדניי יב: רימיהו ב כב
3. ולכן נשבעתי לבית עלי אם יתכפר עון בית עלי וכול ובמנחה עד עולם: שמואל א ג יד
4. ואיש לא אכרית לך מעט מןהבית לכלית את ענין קלאדיב את נשך וכל מרבית ביתך ימוחו אנשים: שמואל א ב לג
5. בי אם תכבסי בפתר ותחרי קר ברית נבתי עונך לפני נאם אדניי אלהים: רימיהו ד כב
6. בי מי גזר גזר אביר לו אלהים קרובים אליו כי אלהינו בכל קראנו אליו: דברים ד ז
7. דרשו יי בהקצאו קראתו בחייתו קרוב: ישעיהו נה ו
8. ויהי כעשרת הימים ויגף ה' את נבל וימות: שמואל א כה לח
9. היוצר יחד לבם המבין אל כל מעשיהם: תהלים טו ט

מוסף רש"י

לגרודם. ציון אחד הוא ציון נפשות (ע"ז טו). בהמצאו. משמע שאין מלי כלל עת יבמות קה). כמעלות בית מרון. זקופין מול ומעלה קלה ומעלה צה צה אחר זה ולא שנים יחד (שד"ח כב).